

- Program i metodologija trogodišnje ASI saradnje
- Stavljanje sprovođenja politike o upotrebi jezika na politički dnevni red
- Austrija rešena da pomogne kosovskim institucijama

Reč urednika

Program i metodologija trogodišnje ASI saradnje

Na kraju prvog mandata kosovske Skupštine, želimo da vam predstavimo program i metodologiju partnerskih organizacija Inicijative za podršku Skupštini (IPS), kao i neke opservacije iz poslednjih tri godina. Dok se nedostatak koordinacije donatora često pominje kao ozbiljan hendikep međunarodne pomoći društvima u tranziciji, bilo je značajnih napora da se ovo izbegne kada su započeti programi za izgradnju kapaciteta sa kosovskom Skupštinom. Deset organizacija je zajedno intenzivno radilo na šest glavnih linija aktivnosti ("šest stubova"). Imali su četiri vrste konsultacija i tri nivoa saradnje.

Deset organizacija koje su zajedno radile na razvijanju jednog sveobuhvatnog programa pomoći uključile su evropske, američke i organizacije vezane za Ujedinjene nacije. Inicijativa za podršku Skupštini se rodila kada su Nacionalni demokratski institut (NDI) i OMiK-ovo odeljenje za demokratizaciju zajedno organizovali prvu konferenciju za sve novoizabrane članove Skupštine pre inauguralne sednice decembra 2001. godine. Tokom 2002. godine inicijativi su se pridružili Friedrich Ebert Stiftung (FES), Friedrich Naumann Stiftung (FNSt.), Američka organizacija za međunarodni razvoj (USAID), "Bearing Point" i "East West Parliamentary Practice Project" (EWPPP). U 2003. godini IPS-mreži su se pridružili i Program razvoja Ujedinjenih nacija (UNDP) u saradnji sa Međuparlamentarnom unijom (IPU), Konrad Adenauer Stiftung (KAS) i Projekat za podršku Skupštini koji sponzorise Evropska agencija za rekonstrukciju (EAR).

Tih deset organizacija i projekata razvili su šest glavnih linija aktivnosti, koje zovemo "šest stubova IPS-a".

1. Savet o osnovnim komponentama parlamentarnog života, kao što su uloga parlamentarnih grupa, interakcija između vlade i

Skupštine i izvršni nadzor, odnosi između birača i interakcija sa građanskim društvom. Nekoliko glavnih dešavanja i konferencija bavilo se ovim temama. Predsednici austrijskog i slovenačkog parlamenta dali su svoj prilog, kao i parlamentarci iz preko 15 zemalja.

2. Savet o proceduralnim pitanjima, kao što su radionice za obuku o Poslovniku o radu i pomoć u revidiranju Poslovnika o radu. Kako je vreme odmicalo, primetili smo bolje poštovanje i poznavanje Poslovnika o radu. Otvorene sednice o nacrtima zakona postale su važan deo zakonodavnog procesa. Objavljen je priručnik o otvorenim sednicama.

3. Tehnička pomoć za odbore u zakonodavnom procesu, kao što je savet o revidiranju nacrti zakona, pomoć u pisanju amandmana, savet o slaganju nacrti zakona sa EU "Acquis Communautaire". IPS organizacije dale su specifičnu tehničku i političku podršku u oblastima ekonomije, socijalne i zdravstvene politike i dobre vladavine. Skupštini je dat savet o pokretanju i sastavljanju nacrti zakona. Međutim, primećeni su ozbiljni propusti u primeni zakona. Ovo treba da postane prioritet u drugom mandatu PISU.

4. Pomoć za međunarodne radne posete skupštinskih delegacija. U više slučajeva IPS partneri su preuzeli pristup okrenut odborima i pripremanju poseta inostranstvu. Pošto su posete inostranstvu važni instrumenti za izgradnju kapaciteta, IPS organizacije su se dogovorile o kriterijumima koje treba uzeti u obzir, kao što su dobra priprema i praćenje posete, višestranački i multietnički sastav delegacije, nemešanje u zakonodavne obaveze članova i važnost za rad odbora ili cele Skupštine. Takođe su organizovane i posete sa delegacijama predsedništva Skupštine.

5. Uloga i učešće nevećinskih zajednica u Skupštini stalno privlači pažnju, uključujući i podršku parlamentarnoj grupi Ostale zajednice i tekuću komunikaciju sa koalicijom Povratak o njihovom prisustvu u Skupštini. Jasno je da su političke prilike imale najveći uticaj na svaki pokušaj izgradnje kapaciteta u ovoj oblasti.

6. Savet i obuka za razna odeljenja u sekretarijatu Skupštine, naročito za pravnu službu, odeljenje za štampu i obaveštavanje javnosti i službu za informativnu tehnologiju. Otvoren je Informativni centar parlamentarne uprave. Uveden je sistem za vođenje dokumentacije (elektronske arhive), oprema za elektronsko glasanje i postavljen veb-sajt Skupštine. Naročitim programima rešavaju se tekući problemi sa prevodjenjem.

Da bi realizovao namenske projekte u okviru ovih "šest stubova", IPS je razvio četiri vrste konsultacija preko tri nivoa saradnje. Oni čine srce IPS metodologije. Konsultacije su podeljene na (1.) redovne bilateralne konsultacije sa članovima predsedništva, predsednicima odbora i sekretarijatom Skupštine; (2.) mesečne koordinacione sastanke sa svim IPS partnerima, Skupštinom i kancelarijom premijera; (3.) dvomesečni sastanci IPS partnera i zemaljskim kancelarijama za vezu u Prištini o političkim aspektima IPS programa; (4.) nedeljne interne sastanke sa ključnim

SPGS potpisao Zakon protiv diskriminacije

Katja Chirizzi,

Odeljenje za ljudska prava i vladavinu zakona, OEBS-ova misija na Kosovu

SPGS je 20. avgusta 2004. godine, proglasio Zakon protiv diskriminacije, koji je 30. jula usvojila kosovska Skupština. Kosovska Skupština je prvobitno bila usvojila ovaj zakon 19. februara 2004. godine. Posle toga je koalicija Povratak (KP) uložila prigovor zakonu kako je dozvoljeno prema Ustavnom okviru. Postupak prigovora, koji je trebalo da bude ekspeditivan, bio je odložen zbog zastoja u imenovanju tri člana komisije koji bi bili zaduženi da Skupštini predlože rešenja. 14. i 15. jula sazvana je Specijalna komisija i jednoglasno donela odluku, koja se sastoji od sedam preporuka.

Ovaj zakon za osnovu ima omnibus zakon protiv diskriminacije, čiji je nacrt sastavilo odeljenje za ljudska prava i vladavinu zakona OEBS-ove misije na Kosovu (OMiK) i septembra 2002. godine podnelo privremenim institucijama samouprave (PISU). OEBS-ova misija se snažno zalagala za usvajanje

i proglašenje takvog zakona, i privremenim institucijama samouprave obezbeđivala pravni savet tokom njegove izrade.

Ovaj zakon ima tri funkcije. Prvo, on konsoliduje i jača postojeći zakon o diskriminaciji na Kosovu prilagođavajući ga međunarodnim i evropskim standardima protiv diskriminacije.

Sledeće, on promoviše jednoobraznost u presudama za razne oblike diskriminacije, uključujući diskriminaciju u zapošljavanju, u pristupu osnovnim službama (uključujući socijalne i javne službe, obrazovanje, socijalno osiguranje, snabdevanje robom i uslugama). Zakon štiti razne ugrožene grupe, uključujući etničke, verske i jezičke manjine, žene i decu, te mentalno i fizički nesposobne osobe.

Na kraju, on obezbeđuje efikasne sudske i administrativne lekove za žrtve svakog oblika diskriminacije, i delotvorne,

proporcionalne i odvrcajuće sankcije za kršenja, kako u društvenom tako i u privatnom sektoru.

Dok se izražava zadovoljstvo poslednjim pasusom zakona, ostaje briga oko pete preporuke Odluke komisije (brisanje prethodnih članova 11 i 12 spornog zakona, o uspostavljanju Centra za ravnopravan tretman). Takva preporuka, u stvari, umanjuje slaganje zakona sa relevantnim međunarodnim i evropskim standardima.¹

OEBS-ova misija zato podržava poziv Skupštini Kosova, sadržan u šestoj preporuci Odluke, 'preduzeti sve dodatne mere potrebne da se obezbedi da važeći zakon bude potpuno u skladu sa evropskim i međunarodnim standardima i normama.

U međuvremenu, OEBS trenutno radi na praćenju predviđenog procesa Vladinog sprovođenja kampanje za obaveštavanje jav-

Katja Chirizzi

nosti pre nego što zakon stupi na snagu – mesec dana nakon njegovog proglašavanja. Dalje ćemo pratiti sledeće potrebne korake za uspešnu primenu zakona.

¹ Zakon je imao kao model Naredbu Saveta EU 2000/43/EC (Naredba o rasnoj jednakosti), Naredba Saveta EU 2000/78/EC (uspostavljanje Opšteg okvira za jednak tretman u zapošljavanju i profesiji), i Član 26 Međunarodne konvencije o građanskim i političkim pravima.

partnerima i svakodnevne bilateralne kontakte. Ove četiri vrste konsultacija obezbeđuju da sve zainteresovane strane budu obaveštene i uključene, a da se aktivnosti mogu standardizovati, učiniti sveobuhvatnijim i da se izbegnu moguća preklapanja.

Tokom prošle godine postalo je očigledno da postoje tri nivoa saradnje. Interakcija među IPS organizacija može da se odvija na različitim nivoima, u zavisnosti od programskih prioriteta, interesa, poverenja i spremnosti na saradnju. Prvi nivo interakcije je razmena informacija. Sve organizacije čine deo ovog nivoa, sa različitim nivoima razmene informacija. Drugi nivo interakcije čini razvijanje komplementarnih aktivnosti, izbegavanje preklapanja i rad u pravcu dogovorene podele rada. Treći i najintenzivniji oblik interakcije između IPS organizacija jeste razvijanje zajedničkih aktivnosti, zajedničkog pristupa i zajedničkih pro-

gramskih stanovišta. Kao koordinator Inicijative za podršku Skupštini, OEBS-ovo odeljenje za demokratizaciju pokušava da na ova tri nivoa sarađuje sa partnerima i omogući sveobuhvatni program podrške za Skupštinu, uzimajući u obzir da se koordinacija donatora mora graditi na dobrovoljnom angažovanju svih partnera.

Tokom prvog mandata Skupštine (2001 – 2004. godine), imali smo priliku da učestvujemo i doprinesemo jedinstvenom iskustvu izgradnje potpuno novih institucija. Od sada pa nadalje, reforma institucija i učvršćivanje onog što se postiglo biće izazov nakon izbora u oktobru 2004. godine.

Franklin De Vrize

Koordinator Inicijative za podršku Skupštini.

Beneficije za stradale

Na plenarnoj sednici održanoj od 16 – 18. juna 2004. godine, Skupština Kosova je na prvom iščitavanju pozitivno ocenila nacrt zakona o pravima učesnika rata OVK-a, porodica mučenika i civilnih žrtava rata, dok je glasala da se promeni ime ovog nacrta zakona. U sledećem članku razmatraju se mogućnosti za usvajanje zakona o žalbama na osnovu ljudskih prava o beneficijama za ratne veterane.

Hjortur Sverison,

Koordinator službe za analizu i izveštavanje odeljenja za ljudska prava i vladavinu zakona OEBS-ove misije na Kosovu.

Hjortur Sverison

Posle oružanih sukoba često postoji jasna potreba za priznavanjem žrtava koje su dali oni, koji su rizikovali svoje živote u borbi za svoju stvar, svoje porodice i zajednicu. Nažalost, većina oružanih sukoba za sobom ostavlja ožiljke ranjenih i poginulih vojnika i civila, kao i članova porodica koji su izgubili svoje voljene ili moraju da rekonstruiraju svoju budućnost zbog invaliditeta hranilaca porodice. Potreba za zbrinjavanjem stradalih predstavlja zajednički element za većinu posleratnih društava i prirodni deo procesa zalečenja.

Uobičajeno je da posleratna društva obezbeđuju specijalne beneficije za one, koji su zbog rata pretrpeli ozbiljne gubitke. Sjedinjene Države su još 1789. godine usvojile zakone kojima se dodeljuju invalidske penzije vojnicima koji su učestvovali u Revolucionarnom ratu, i penzije udovicama vojnika koji su poginuli. Posle građanskog rata u Sjedinjenim Državama u

drugoj polovini devetnaestog veka usvojeni su slični zakoni.

U jednom društvu koje se oporavlja od unutrašnjih etničkih sukoba i gde se jedna zajednica vidi kao pobednik, pojavljuju se mnoga problematična pitanja. Šta da se radi sa onima koji nisu delili viziju pobednika ali su ipak postradali u sukobima? Takođe, da li beneficije treba odobriti samo onima koji su činili deo organizovanih oružanih grupa, ili i civilima? Dalje, ko treba da odluči ko će dobiti beneficije? I, što je najvažnije, kako da jedno posleratno društvo napravi šemu beneficija za one koji su stradali, a koja je u skladu sa modernim međunarodnim standardima za ljudska prava i ne otuđuje zajednice koje ne mogu da dele osećaj pobeđe?

Nije lako odgovoriti ni na jedno od ovih pitanja. Poslednje pitanje je naročito teško rešiti. Na primer, zakoni o beneficijama za ratne veterane, koji obezbeđuju pomoć samo za jednu stranu građanskog rata, mogu lako da upadnu u zamku diskriminacije i da budu kontraproduktivni za posleratnu tranziciju. Za međuetničke odnose kao i za dalji razvoj Kosova i njegovo slaganje sa uslovima za evropsku integraciju je od vitalnog značaja da se obezbedi da zakoni o beneficijama za ratne veterane budu potpuno u skladu sa pravilima igre kao što je princip nediskriminacije. Takođe je važno, da bi Kosovci uopšte verovali u ovu šemu, obezbediti da takvi zakoni sadrže jasne odredbe o podobnosti, predviđaju transparentne

procedure i da budu u skladu sa uslovima koje proces zahteva.

Ali koje su mogućnosti na raspolaganju onima koji pišu te zakone ovde na Kosovu? U stvari, ima nekoliko rešenja – nekih dobrih, nekih koja to nisu. Prvo, takvi zakoni mogli bi da budu tesno skrojeni da bi od njih imala koristi samo jedna osnovna grupa invalidnih boraca i neposredne preživele porodice poginulih. Kriterijumi za kvalifikovane bili bi pojašnjeni u zakonu i proces za dodelu takvih beneficija bio bi transparentan i omogućavao bi da neko telo za žalbe razmatra odluke. Procena invaliditeta utvrđivala bi se na osnovu medicinskog dokaza. Dokazi o uzrocima povreda bili bi zasnovani na pismenoj evidenciji, svedočenjima komandanata ili vođa jedinica, ili drugih objektivno pouzdanih izvora. Ovo rešenje, u zavisnosti od njegove dalje razrade i primene, moglo bi biti u skladu sa međunarodnim standardima za ljudska prava i uslovima koje zahteva proces. Međutim, ono bi malo čime doprinosilo jedinstvenosti između različitih zajednica.

Jedno drugo rešenje bilo bi da se kriterijumi šire definišu i da budu 'etnički neutralniji, odnosno, napraviti šemu čiji bi korisnici bili ne samo oni, koji su se borili za oslobađanje Kosova, nego i oni civili koji su pretrpeli povrede ili izgubili članove porodica zbog rata, bez obzira kojoj etničkoj zajednici pripadaju. Ideja koja stoji iza takvog pristupa jeste da su svi stradali, da je sam rat bio

neprijatelj, i svi zaslužuju priznanje. Taj pristup, pod uslovom da su zadovoljeni svi uslovi, mogao bi lakše da bude u skladu sa međunarodnim standardima za ljudska prava. On bi mogao i da doprinese integraciji manjinskih zajednica u buduće Kosovo. Glavna teškoća bila bi da se obezbedi njegova finansijska održivost.

Međutim, najgore rešenje bilo bi da se uspostavi neka šema čiji bi korisnici bili velika grupa vojnika i civila iz samo jedne etničke grupe, bez jasnih procedura za procenu invaliditeta ili podobnosti, i bez prava žalbe na odluke. Takav jedan pristup otuđio bi zajednice koje treba da budu uključene u obnovu posleratnog Kosova. Mogao bi da stvori jednu sredinu koja bi pogodovala korupciji. Ne bi zadovoljavao međunarodne standarde za potrebne postupke i stoga možda ne bi imao kredibilitet kod Kosovaca kakav takvi zakoni zaslužuju. I, što je ironično, on bi kršio princip odsustva diskriminacije, baš onaj princip za čiju su se zaštitu korisnici takve šeme borili.

Kao i kod mnogih drugih problematičnih pitanja, na Kosovcima je da dođu do odgovora, a ne na međunarodnim radnicima na Kosovu, ne na Kvintu ili Kontakt grupi. Od Kosovaca zavisi da li će takva šema biti u skladu sa vizijom jednog tolerantnog Kosova, ili će, kao što je to činio prethodni režim, promovisati diskriminaciju i netoleranciju. Srećom, lako je odlučiti o ovom izboru.

Nedostatak sprovođenja zakona o pristupu zvaničnim dokumentima

OEBS-ova misija na Kosovu je zabrinuta što privremene institucije samouprave (PISU) na centralnom nivou ne sprovode propisno odredbe zakona o pristupu zvaničnim dokumentima, koji je stupio na snagu 6. novembra 2003. godine.

Doprinos Vladavine zakona iz OEBS-ovog odeljenja za ljudska prava i vladavinu zakona, Nedeljni izveštaj

Kosovska Skupština usvojila je zakon o pristupu zvaničnim dokumentima da bi pomogla građanima Kosova da bliže učestvuju u procesu odlučivanja društvenih institucija. Ovo je način da se garantuje da javne institucije imaju veći legitimitet, transparentnost, dok bi pri tom bile i efikasnije i odgovornije prema onima kojima služe.

U nekoliko odredaba ovog zakona predviđaju su mere koje treba preduzeti za njegovu primenu. Te odredbe upućuju na dve adrese: Vladu i institucije. ("Institucije" se mogu protumačiti šire da bi uključile sve PISU organe i organizacije, KTA, opštinske organe i organizacije, kao i nezavisna tela i službe navedene u Članu 11 Ustavnog okvira.)

Na primer, U Članu 4.3 se predviđa da Vlada sastavi spisak dokumenata sa kojima treba raditi kao sa osetljivim dokumentima; Članom 17.1 propisuje se da je Vlada dužna da usvoji odgovarajuća pravila i postupke za klasifikaciju osetljivih dokumenata, šesdeset dana nakon što zakon stupi na snagu; Član 16.2 propisuje da kancelarija premijera (OPM) najkasnije do 31. jula 2004. godine, i svake naredne godine, mora da objavi izveštaj o sprovođenju ovog zakona i jedan primerak podnese kosovskoj Skupštini.

Odredba Člana 10.3 zakona sadrži obavezu institucija da preduzmu potrebne mere da

uspostave jedan registar koji je trebalo da počne da bude u funkciji 1. januara 2004. godine. Taj registar trebalo je da sadrži imena dokumenata koji se drže kod te institucije i gde se oni tačno nalaze; Članom 8.1 zakona predviđa se da su osetljivi dokumenti oni dokumenti, koji potiču iz institucije, a koji su klasifikovani u skladu sa propisima dotične institucije, kojima se štite osnovni interesi PISU. Ta pravila treba da budu javna.

Tokom perioda jun – avgust 2004. godine, OEBS-ova misija na Kosovu - odeljenje za ljudska prava i vladavinu zakona, održalo je sastanke gde se o zakonu o pristupu zvaničnim dokumentima, razgovaralo sa predstavnicima pravnih službi sledećih institucija: kancelarija premijera (OPM); ministarstvo za rad i socijalna pitanja; ministarstvo za zaštitu životne sredine i prostorno planiranje; ministarstvo javnih službi; ministarstvo poljoprivrede i seoskog razvoja; ministarstvo prosvete, nauke i tehnologije; ministarstvo kulture, omladine i sporta; ministarstvo za transport i komunikacije; ministarstvo finansija i ekonomije; ministarstvo zdravlja i kosovska kaptastarska služba.

Prvo, ocenjeno je da nisu ispoštovani rokovi iz zakona. Na primer, kancelarija premijera nije do 31. jula 2004. objavila izveštaj o sprovođenju zakona. Nijedna od gore navedenih

institucija nema registar, koji je trebalo da bude u funkciji do 1. januara 2004. Takođe, Vlada još uvek nije usvojila pravila i postupke za klasifikaciju osetljivih dokumenata, što je trebalo da se uradi do 5. januara 2004. Drugo, Vlada nije ispunila svoju obavezu prema Članu 4.3 zakona da napravi spisak dokumenata, sa kojima treba raditi kao sa osetljivim.

Ranije su već napravljeni projekti koji strukturama PISU treba da pomognu u sprovođenju zakona. Nacionalni demokratski institut (NDI) Kosovo sproveo je februara 2004. godine obuku o ovom zakonu za članove kosovske Skupštine, funkcionere ministarstava i predstavnike opština. Nacionalni demokratski institut Kosova pripremio je, u saradnji sa Inicijativom za podršku Skupštini OEBS-ove misije na Kosovu, jedan priručnik za primenu ovog zakona, u kome se nalaze objašnjenja teksta svakog pojedinačnog Člana u zakonu. Taj priručnik sadrži i nekoliko modela primene, koji mogu da posluže kao primeri za podnošenje zahteva za pristupom zvaničnim dokumentima. OEBS-ova misija podržava ovakve inicijative. Ostaje na PISU strukturama da ove lekcije počnu da primenjuju u praksi.

Kao sledeći korak kosovska Skupština bi mogla da od Vlade zatraži izveštaj o primeni zakona o pristupu zvaničnim

dokumentima, prema članu 16.2 zakona; i da PISU na centralnom nivou ispoštuju svoju obavezu prema zakonu kosovske Skupštine o pristupu zvaničnim dokumentima.

FES organizuje konferenciju o sprovođenju zakona

Tokom prvog mandata Skupštine usvojen je impresivan broj nacrti zakona. Na mestu je upitati koliko je rad Skupštine u stvari imao uticaja. Šta se dogodilo sa zakonima posle njihovog proglašavanja? Da li su postigli svoje očekivane ciljeve? Da li su poznati građanima, političarima i javnim radnicima u opštinama i ministarstvima? Da li se predaju na pravnom fakultetu i da li se koriste u sudovima?

Ovo su pitanja koja će biti razmatrana na konferenciji koju Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) i OEBS organizuju za sredu 29. septembar. Zainteresovane strane iz Skupštine, Vlade, opština i pravosuđa pozvane su da ocene postojeću situaciju u sprovođenju zakona i razgovaraju o preporukama.

EAR Projekat za pomoć Skupštini u zakonodavnom procesu: Rad sa odborima o “acquis communautaire”

Virtut Ibrahimaga, LL.M. Eur.,
Viši pravni stručnjak EAR-ovog projekta Podrška za kosovsku Skupštinu

Virtut Ibrahimaga

Tokom poslednje dve godine proces usklađivanja kosovskih zakona sa dostignućima zakonodavstva Evropske unije značajno napreduje. To se jasno vidi iz činjenice da je ove godine kosovska Skupština usvojila delove zakona Evropske unije u nekim vrlo bitnim oblastima, kao što su diskriminacija, ravnopravnost polova, zaštita potrošača, zaštita životne okoline, prevoz opasne robe i standardizacija proizvoda.

Pravna osnova za usklađivanje može se naći u Članu 5.7 Ustavnog okvira [UNMIK-ova Uredba 2001/9]. Ta odredba sadrži dužnost privremenih institucija samouprave da se usklade sa evropskim standardima. Na prvom sastanku takozvanog SAP [proces stabilizacije i asocijacije] mehanizma za praćenje, PISU i UNMIK su se obavezali da preduzmu mere da pre usvajanja obezbede razmatranje

zakona prema EU standardima. Na trećem sastanku SAP mehanizma za praćenje za Kosovo, UNMIK i PISU su se obavezali da uspostave proveru kompatibilnosti zakona, koja bi za cilj imala snažnije približavanje kosovskih zakona “pravilima i standardima Evropske unije”.

Pravila i standardi Evropske unije poznati su kao *acquis communautaire*. Čitav okvir evropskih zakona poznat je kao *acquis communautaire*, što uključuje sve ugovore, uredbe i naredbe, koje su donele evropske institucije, kao i sudske odluke. Štaviše, takozvani Evropski sporazumi ukazuju na važnost usklađivanja zakona za proces asocijacije i, kao sledeći korak, ulazak u Evropsku uniju.

Proces je vrlo ambiciozan. Uključuje približavanje i usklađivanje zakona u mnogim oblastima, kao što su transport, bezbednost, zdravstvo, svojina, red i mir, pravda, oporezivanje, finansijska i ekonomska pitanja, carina, električna energija, poljoprivreda, zakon o preduzećima i obrazovanje, da navedemo tek nekoliko, kao i usklađivanje sa načinima rada Evropske unije. Ovo znači da države kandidati, pored formalnog usvajanja zakona, koji su u skladu sa *acquis communautaire*, treba da preduzmu konkretne mere da usvojene zakone sprovedu. Tako je usklađivanje domaćeg zakonskog sistema sa zakonima Evropske unije jedan od najvećih

problema procesa evropske integracije. Za to je potreban ogroman broj političkih i zakonskih mera, te koordinacija i praćenje procesa usklađivanja zakona. Zbog složenosti ove teme, većina zemalja kandidata poverila je koordinaciju i praćenje procesa usklađivanja jednom posebnom ministarstvu za evropsku integraciju.

Ovaj proces je na Kosovu u svojoj početnoj fazi. U tom pogledu privremenim institucijama samouprave pomažu nekoliko projekata Evropske agencije za rekonstrukciju (EAR). Jedan projekat koji finansira EAR, Pomoć za kosovsku Skupštinu, pomaže Skupštini između ostalog oko usvajanja najboljih načina rada Evropske unije, pomažući tako približavanju u pravcu *acquis communautaire*, u skladu sa zahtevima procesa stabilizacije i asocijacije. Projekat Evropske unije iz 2003. godine, podrška Skupštini, pokrenut je septembra 2003. godine, a završiće se početkom 2005.

Usklađivanje zakona sa *acquis communautaire* jedna je od ključnih aktivnosti ovog projekta. Svaki zakon koji Skupština uvede, mora biti u skladu sa *acquis communautaire*, sa celokupnim zakonskim okvirom na Kosovu, naročito sa Ustavnim okvirom te pravima i interesima zajednica. Međutim, u pogledu principa razdvajanja ovlašćenja između zakonodavnog i izvršnog ogranka, kosovska Skupština mora da stvori kapa-

citete za nezavisnu kontrolu zakona uzimajući u obzir gore pomenute principe. Ta provera slaganja trenutno se radi preko višeg pravnog stručnjaka ovog projekta i višeg pravnog službenika Parlamenta, gospodina Defrima Krasnićija. Predviđeno je da se otvori jedna stalna služba za proveru slaganja. U tom cilju Skupština se obavezala da zaposli dodatne pravne službenike.

Ipak, ovaj projekat pokriva samo neposrednu potrebu za kontrolom zakona neposredno u fazi uvođenja izmena ili pisanja u cilju jačanja kapaciteta radnika Skupštine. Projektom se takođe za decembar 2004. godine predviđa obuka na temu pisanje i razmatranje zakona, sa posebnom prezentacijom o *acquis communautaire*.

Za sada, projekat blisko saraduje sa osam skupštinskih odbora. Pošto odbor dobije neki zakon, viši pravni stručnjak ili neki spoljni stručnjak priprema teoretski stručni materijal o onom pitanju koje se uređuje. Materijal se dostavlja članovima dotičnog odbora i pomoćnim radnicima tog odbora. Taj stručni materijal sadrži informacije i zaključke koji se odnose na slabosti podnesenog zakona i nekompatibilnost sa *acquis communautaire*, Ustavnim okvirom i važećim zakonima. Na sastancima odbora otvoreno se razgovara o zaključcima pravne stručne ekspertize. Projekat uvek učestvuje na sastancima odbora da bi mogao da pokaže

i podrobno objasni sadržaj stručnog materijala. Pošto odbor odluči da izmeni zakon u skladu sa preporukama Projekta, on radnicima odbora pomaže u pripremama relevantnih amandmana. Nakon usvajanja zakona preko skupštinskih odbora, projekat konačni izveštaj o zakonu priprema za podnošenje pravnoj službi. Konačni izveštaj sadrži zaključke o kompatibilnosti i nekompatibilnosti zakona sa prvenstvenim izvorima Evropske Unije, zakonima Evropske Unije (sekundarnim izvorom zakona), Ustavnim okvirom, postojećim zakonima i razlozima delimične kompatibilnosti i nekompatibilnosti.

Projekat ne utiče na odluku članova odbora. Odluka da li će se preporuke slediti ili ne ostaje na članovima odbora.

Mora se priznati da rad na zakonodavstvu na nivou Skupštine nije uvek lak. Veliki broj podnesenih zakonanijenajboljeg kvaliteta. Veliki broj zakona nije ni u skladu sa Ustavnim okvirom niti sa *acquis communautaire*. Slaganje sa zakonima *acquis communautaire* se ne može garantovati u fazi kada zakon treba da se podnese Skupštini na usvajanje, ako sponzor nije pokušao da uključi barem naredbe Evropske unije o dotičnom zakonu. Raspored kada Skupština može da usvoji zakon je ograničen. Pored toga, zbog visokih zahteva evropskih zakona, ponekad neki članovi odbora, naročito iz odbora koji se bave pitanjima iz oblasti trgovine, nisu spremni da podrže potpuno slaganje zakona sa *acquis communautaire*.

Da zaključimo, postoje neka načela za proces usklađivanja zakona sa *acquis com-*

munautaire, imajući na umu slabosti zakona koji se podnose Skupštini, koliko je teško započeti proces usklađivanja tek nakon što sponzor zakon podnese i ograničene mogućnosti Skupštine da pokrene usklađivanje zakona.

- Mehanizmi za proveru pripremljenih zakona sa *acquis communautaire* biće uspostavljeni u glavnim ministarstvima.
- Zbog složenosti ovog pitanja, koordinaciju i praćenje procesa zakonskog usklađivanja obavljaće jedno telo ili ministarstvo. Pošto usklađivanje vrše različiti organi, njegova brzina i kvalitet rezultata naročito zavise od koordinacije njihovih aktivnosti.
- Sponzor zakona je dužan da uz zakon priloži raspored usklađivanja tog zakona sa Ustavnim okvirom i *acquis communautaire*.
- Pošto usklađivanje zakona sa *acquis communautaire* uvek prati značajan finansijski uticaj, sponzor nacrta zakona uvek mora uz zakon da priloži deklaraciju o troškovima vezanim za sprovođenje istog.
- Predlagač zakona mora da uključi odredbe o delegiranju ovlašćenja te o sprovođenju zakona.
- Od presudne je važnosti da se ubuduće uspostavi jedan poseban ad hoc (ne mora da bude stalan) parlamentarni odbor čiji bi zadatak bio da proverava sve zakone koji, ma kako bili različiti po suštini, imaju neki zajednički imenitelj, u cilju usklađivanja kosovskih zakona sa *acquis communautaire*.

Kratke vesti

Internet kafe Parlamenta i obuka ECDL

Od prvog septembra članovi kosovske Skupštine imaju priliku da koriste računare u novom "Internet kafeu Parlamenta". Ovo je dao SPEAK Projekta za podršku kosovskoj Skupštini i ima osam računara i jedan štampač. Računari su konfigurisani da pomognu poslanicima u njihovom svakodnevnom radu, za brz i lak pristup veb stranici Skupštine i naročito za pristup i korišćenje Novog sistema za vođenje dokumenata koji je instaliran i koristi se kao probni sistem. Da bi pomogao poslanicima da bolje poznaju rad na računaru, SPEAK Projekat je organizovao jednu seriju obuka o računarima za ECDL (Evropska dozvola za upravljanje računarom) očekujući da članovi Skupštine pohađaju obuku. Detaljnije o ovome možete saznati od gospodina Alija R. Cake, nacionalnog službenika za projekte SPEAK Projekta za podršku kosovskoj Skupštini. Adresa elektronske pošte: ali.caka@undp.org

NDI nastavlja da pomaže Skupštinu

Nacionalni demokratski institut (NDI) do kraja 2004. godine planira jedan niz aktivnosti sa članovima Skupštine. Na zahtev jedne parlamentarne grupe, NDI će obezbediti pravnu pomoć za pisanje Poslovnika u radu za funkcionisanje parlamentarne grupe. NDI vodi konsultacije sa članovima Skupštine i sekretarijatom radi unapređivanja aktivnosti odnosa sa biračima. NDI radi sa relevantnim odborom Skupštine i predstavnicima vlade da bi obezbedio efikasno sprovođenje zakona o pristupu zvaničnim dokumentima. U saradnji sa ostalim partnerima Inicijative za podršku Skupštini, NDI će pokrivati delove obuke za usmeravanje novih članova. NDI će pokriti nekoliko tema kao što su: uvod u Poslovnik o radu Skupštine, pripremanje i držanje otvorenih sednica, i verovatno odnose sa biračima, izvršni nadzor i komunikacije za zakonodavce. NDI će sprovesti jednu radionicu sa ženama, članovima Skupštine o razmatranju, izmenama i pisanju zakona. Za više o ovome možete da se obratite gospodinu Edmondu Efendiji, na adresi elektronske pošte: eefendija@ndikv.org

Hvala ti Heather !

NDI Kosovo želi da objavi da se trenutni zemaljski direktor NDI, gospođa Heather Kashner, približava kraju svoje veoma uspešne misije na Kosovu. Pošto je bila na Kosovu preko tri godine vodeći kancelariju NDI-a tokom poslednje dve godine, gospođa Kashner je uspela da obezbedi neprocenjivu podršku za demokratska dešavanja na Kosovu.

Novi zemaljski direktor, gospodin Tom Bridle treba da stigne na Kosovo do kraja oktobra 2004. godine. Kosovski tim NDI je jako srećan što može da poželi dobrodošlicu gospodinu Bridle. Nadamo se da će njegovo veliko iskustvo u radu u američkom kongresu i političkoj stranci, kao i radno iskustvo u zemljama u tranziciji Centralne i istočne Evrope i u Aziji, biti izuzetno vredno za naše partnere.

Novi partner da bi se Kosovo približilo EU

Rafael Peralta,
Službenik za politička pitanja pri evropskoj kancelariji, UNMIK stub EU.

Evropska unija (EU) – Samit o zapadnom Balkanu u Solunu, održan juna 2003. godine, označio je važan korak u produbljivanju odnosa između EU i zapadnog Balkana. Na samitu ne samo da su još jedanput podvučeni izgledi da se zemlje zapadnog Balkana postanu članice EU, nego su uvedeni novi pomoćni mehanizmi za ubrzanje realizacije ove mogućnosti. Ove nove mere podrške, koje su navedene u takozvanom "Solunskom planu za zapadni Balkan", modelirane su prema onima, koje je EU koristila da podrži napore pristupajućih zemalja u približavanju njihovih zakona, politike, administrativnih kapaciteta i ekonomije evropskim standardima.

Jedanodnovih instrumenata koji su otvoreni za zapadni Balkan je TAIEX, odnosno, Jedinica za tehničku pomoć i razmenu informacija direkcije za opšte uvećanje Evropske komisije. Od 1996. godine TAIEX za pristupajuće zemlje obezbeđuje kratkoročnu tehničku pomoć u oblasti približavanja, primene i sprovođenja zakona. Kosovo i ostatak zapadnog Balkana zvanično su pozvani, od proleća 2004. godine, da koriste usluge TAIEX-a. Počevši od juna 2004. godine, TAIEX je organizovao preko 20 seminara za zvaničnike sa Kosova i iz ostatka regiona. Teme ovih seminara bile su iz vrlo raznovrsnih sektora, od poljoprivrede do zaštite životne okoline ili javne nabavke. Predviđa se da narednih meseci TAIEX organizuje još se-

minara, uključujući jedan o parlamentarnim radnicima.

TAIEX pomoć se u mnogo čemu razlikuje od drugih pomoći koje Kosovo dobija. Prvo, TAIEX se bavi jedino pitanjima vezanim za približavanje domaćih zakona zakonima EU, takozvanim "EU Acquis Communautaire", kao i problemima na koje se nailazi prilikom primene ili sprovođenja zakona u skladu sa EU. Drugo, TAIEX može ne samo da obezbedi pomoć za javne radnike, koji rade na svim nivoima javne administracije, nego i za članove Skupštine i njene radnike, udruženja koja predstavljaju društvene partnere, sudske vlasti i policiju, kao i za tumače, revizore i prevodioce tekstova zakona. Treća karakteristika koja izdvojava pomoć TAIEX-a jeste ta što se ona isključivo oslanja na javne radnike iz nacionalnih administracija zemalja članica EU. U slučajevima kada se seminari ili radionice održavaju u Briselu, mogu da učestvuju i zvaničnici iz Evropske komisije. Četvrto, TAIEX usluge se uglavnom orijentišu prema potrebama, ili drugim rečima rečeno, najveći deo pomoći obezbeđuje se kao odgovor na zahteve korisnika.

TAIEX svoju pomoć obezbeđuje preko jednog niza konkretnih usluga. Najvažnije od ovih, jesu stručnjaci koji se šalju korisnicima da bi dali savet o zakonskim aktima i tumačenju EU zakona, ili da obezbede uputstva o administrativnim aranžmanima za njihovu pri-

Rafael Peralta

menu i sprovođenje. Nakon utvrđivanja nekog konkretnog problema, korisnik može da traži da TAIEX pošalje stručnjaka.

TAIEX takođe može da obezbedi pomoć u obliku radionica ili seminara da bi nekoj široj publici predstavio i objasnio pitanja vezana za EU zakone. Takva vrsta pomoći može se baviti potrebama nekog pojedinačnog korisnika ili grupe korisnika koji nailaze na slične probleme. TAIEX može i da organizuje studijske posete da bi zvaničnicima korisničke administracije obezbedio priliku da vide kako zemlje članice EU rešavaju praktične

probleme vezane za primenu i sprovođenje zakona Evropske unije i pitanja vezana za interakciju sa zainteresovanim stranama.

Otvaranje TAIEX službi Kosovu nudi neprocenjivu mogućnost da se koristi nizom usluga koje su se drugim administracijama pokazale dragocene za napredovanje u nastojanjima da se približe evropskim standardima. U istom smislu, kosovska Skupština mogla bi da ima značajne koristi od TAIEX-a, pod uslovom da se potruži da utvrdi svoje potrebe, i od TAIEX-a zatraži po meri skrojenu pomoć u cilju njihovog rešavanja.

EU mora da preuzme Kosovo

Grč nasilja, koji su orkestrirali etnički albanski ekstremisti na Kosovu ovog proleća, diskvalifikovao je ideju da je ova nemirna balkanska provincija spremna za punu samoupravu. Ipak, posrćuća administracija Ujedinjenih nacija nije odnegovala jače institucije i ekonomsku stabilizaciju, što je neophodno ako ikada treba postići samoupravljanje. Uхваćenom između svoje sopstvene nespremnosti i razočarenja trenutnim oblikom međunarodnog starateljstva, Kosovu treba neki novi pristup.

Dag Berojter,

Član američkog Kongresa, republikanac iz Nebraske (SAD), predsednik podkomiteta za Evropu iz domaćeg odbora za međunarodne odnose i predsednik NATO parlamentarne Skupštine. Ovaj članak je objavljen 25.8.2004. godine u "The Wall Street Journal Europe" (autorska prava zaštićena).

Pošto će se međunarodna zajednica suočiti sa odlukom o statusu Kosova sredinom 2005. godine, treba razmisliti o nekom rešenju, koje će omogućiti evropsku integraciju ovog entiteta, a po kome će međunarodna zajednica nastaviti da garantuje prava manjinama. Ujedinjene nacije treba sledeće godine da predaju upravljanje Kosovom samoj Evropskoj uniji, prema ovlašćenju sistema starateljstva Ujedinjenih nacija.

Uspostavljanje teritorije Kosova pod starateljstvo kojim upravljaju Ujedinjene nacije, bio bi jedan kreativan mehanizam da se na Kosovo odmah dovede dobra uprava. U isto vreme, to bi Kosovo čvrsto stavilo na put da vremenom postane deo EU, a da se ne mora odmah prejudicirati da li će na kraju ući u Uniju kao deo Srbije ili kao neka nezavisna država.

S obzirom na viziju same EU da se zapadni Balkan integriše u Uniju, ima smisla da se bez

odlaganja počne sa napornim procesom usklađivanja. Ali Kosovo nije kao ostale evropske zemlje, jer njegove javne službe, vlada i sudovi nisu spremni da odrade posao usklađivanja. Zato sama EU treba da preuzme civilnu administraciju Kosovom, ostavljajući pri tom NATO-u da bude zadužen za bezbednost u provinciji.

Kao što je svima poznato, teško da će ova ideja biti popularna po hodnicima EU institucija. Funkcioneri Evropske unije će reći da oni trenutno imaju mnogo na svom tanjiru, pošto integrišu najnovije zemlje članice, traže ratifikaciju nacrtu ustavnog sporazuma, i pripremaju se da preuzmu mirovnu operaciju u Bosni i Hercegovini od NATO-a. Za očekivati je da u Briselu bude malo entuzijazma za uplitanje Evropske Unije u jedan ekonomski propao slučaj i političko bure baruta. Ipak, EU starateljstvo na Kosovu ima izgleda da na jednoj od najproblematičnijih teritorija

u Evropi donese dugoročnu stabilnost, i ukupna korist bi uveliko pretežala kratkotrajne teškoće.

EU administracija bi bila ovlašćena da prilagodi kosovski pravni sistem – uveliko zaostatak jugoslovenskog komunizma – u moderno evropsko pravo. Zauzvrat, čvrsti privredni propisi bi olakšali direktna strana ulaganja na Kosovu, kakva su neophodna ako jedna privreda, koja trenutno trpi nezaposlenost od 57%, treba ikada da oživi. EU bi mogla i da primi Kosovo, koje već koristi evro kao valutu, u Evropsku ekonomsku zonu, smanjujući time cenu uvezene robe i olakšavajući kosovski izvoz u Evropsku Uniju.

Postoje dva moguća problema za takav jedan aranžman. Prvo, u Povelji Ujedinjenih nacija nema eksplicitnih odredaba da neka druga međunarodna organizacija osim Ujedinjenih nacija može da upravlja nekom teritorijom pod starateljstvom. Drugo, u Povelji se kaže, "Sistem starateljstva ne važi za teritorije, koje su postale članice Ujedinjenih nacija", a državna zajednica Srbije i Crne Gore jeste član Ujedinjenih nacija.

Što se tiče prvog pitanja, u povelji se jasno određuje da i druge međunarodne organizacije, osim Ujedinjenih nacija, mogu obavljati mandate Saveta bezbednosti. Dodajmo tome član 81, kojim se dopušta da nekom teritorijom pod starateljstvom upravlja više od jedne države, i izgleda dopustivo da se takav zadatak da jednoj regionalnoj

organizaciji kao što je Evropska Unija.

Što se tiče drugog pitanja, možda postoje dva puta napred. Prvo, može biti da je povlačenje jugoslovenskih vlasti 1999. godine Kosovo ostavilo potpuno bez ikakve vlasti, uzrokujući potrebu za međunarodnom administracijom. To bi negiralo svaki argument Beograda da se starateljstvom krši pravo "suvereniteta". Drugo, možda da se slože da Kosovo bude pod starateljstvom ako se Beograd ubedi da bi to bila jedina alternativa neizbežnoj nezavisnosti Kosova i najbolji način da se zaštiti srpska manjina na Kosovu.

Najvažniji korak bio bi pridobiti pristanak samih Kosovaca. Nema sumnje da albanska većina želi nezavisnost, bez obzira na sve međunarodne probleme koje bi takva odluka skoro sigurno izazvala. Ipak je nasilje ovog proleća pokazalo da je neki oblik međunarodne administracije još uvek potreban da se srpska manjina zaštiti i da se obezbedi da Kosovo postane odgovoran član međunarodne zajednice. Da bi starateljstvo EU funkcionisalo, međunarodna zajednica, a naročito EU, morali bi da ubede ljude na Kosovu da Unija može da garantuje prava i prosperitet, kakve oni odavno traže. Starateljstvo Evropske unije može biti najbolji put napred da bi se svim ljudima na Kosovu pomoglo da uživaju ove beneficije.

Ustavne promene mogu da se uvedu

Kosovo je kao entitet prevazišlo situaciju iz 2001. godine kada je Ustavni okvir objavljen. Slavljen je kao dobra inicijativa to što je kosovski najviši pravni akt izrazio realnost, i obezbedio prostor za pun prenos kompetencija što će za posledicu imati veću odgovornost kosovskih institucija prema njihovim glasačima i međunarodnoj zajednici, za dobro svih njegovih građana.

Ramuš Tahiri,

Viši politički savetnik predsednika Skupštine Kosova

Ramuș Tahiri,

Svaka bi država sa dobrodošlicom dočekala Ustavne promene, angažovala bi veliki broj stručnjaka, a čin objavljivanja tih promena, zvanično bi bio trenutak za slavlje. To je zato što viši ciljevi društva potiču od najvišeg zakonskog akta, koji uključuje mogućnost da ciljevi građana dostignu najviše moguće demokratske standarde.

Ovo bi takođe trebalo da važi za Kosovo. The za Ustavne promene je dobro prihvaćena. Rad je trajao skoro godinu dana i na svojoj plenarnoj sednici jula 2004. godine Skupština Kosova usvojila je 38 od 42

amandmana koje je razmatrala radna grupa za Ustavni okvir. Arsim Bajrami, predsednik komisije za zakonodavna pitanja rekao je da, "doneseni amandmani daleko su od volje i očekivanja kosovskih građana da imaju jedan pravi Ustav." Ovo govori da su amandmani sačinjeni kompromisno i prema trenutnim prilikama. S druge strane, UNMIK-ovi zvaničnici izrazili su svoje neslaganje sa tim amandmanima uz obrazloženje da oni ostaju pod rezervisanim ovlašćenjima. Kasnije, verovatno primećujući odredbu 14.3 Ustavnog okvira po kojoj "na inicijativu SPGS-a ili na zahtev dve trećine članova

Skupštine mogu se uneti amandmani u Ustavni okvir" i uzimajući u obzir da je zahtev za izmenama podnesen u pismenoj formi sa 38 amandmana koje je usvojila kosovska Skupština, UNMIK-ovi zvaničnici su rekli da će se o ovim amandmanima raspravljati posebno i pre nego što SPGS bude donosio odluku.

Zašlo je došlo do neslaganja po ovom pitanju? Hendikep potiče od postojanja dve administracije sa različitim mandatima - PISU i UNMIK. Pokazaće se da je UNMIK uspešan kada se njegov mandat završi, i sve nadležnosti budu prenesene na zakonite i legitimne institucije na Kosovu, dok će se kosovske privremene institucije samouprave pokazati uspešnim tek kada preuzmu sve nadležnosti za vladanje. Ima nekih jako bitnih političkih odluka, koje će uticati na partnerstvo ili konfrontacije između privremenih institucija samouprave na Kosovu i UNMIK-a, u zajedničkoj vladavini ili administraciji na Kosovu.

Politički stav: da li gradimo državu i državne institucije na Kosovu ili gradimo jednu privremenu administraciju koja garantuje mir i bezbednost? Da li moć proizilazi iz volje naroda ili volje administracije međunarodne zajednice, za pravo jedne vrste protektorata? I u ovom smislu, da li bi trebalo da važne odluke donose UNMIK i kosovske institucije, ili međunarodni centri odlučivanja, kao što je UN Savet bezbednosti, jer se na Kosovu i vlada na osnovu rezolucije 1244 istog organa?

Smatram da pravo na podnošenje zahteva, kao i pravo na ustavne promene ne mogu biti nikome oduzete i ono se ne može ignorisati, jer je to osnovno građansko pravo, posebno ako je ovo urađeno demokratski putem i procedurom, što se smatra i uspehom svakog društva.

Odlukom SPGS-a za ustavne promene na Kosovu, predviđa se izražavanje interesa UNMIK-a i građana Kosova, dok će neki amandmani biti usvojeni odmah posle izbora, a drugi će se dalje razmatrati.

Ne očekujem odluku pre izbora na Kosovu, jer bi to negativno uticalo na trenutno preovlađujući kontekst debata o izgradnji države ili međunarodnoj administraciji, te o albansko-srpskim razlikama na Kosovu i inostranstvu. Štaviše ne očekujem neslaganja oko predloženih amandmana, jer nijedan nije u suprotnosti sa međunarodnim konvencijama i nijedan nije u vezi sa zajednicama koje žive na Kosovu. Na kraju, 38 amandmana, koje je Skupština Kosova usvojila a čekaju potpis SPGS-a, odvojeni su jedan od drugog. Amandmani su pojedinačno usvojeni i svaki od njih izražava određenu realnost, a biće na snazi posle usvajanja i potpisa SPGS-a. Ako neki amandmani ne budu potpisani u određenom vremenskom okviru to ne znači da neće biti razmotreni u sledećem. Iz iskustva mislim da UNMIK i PISU, neće započeti polemike o tome ko je u pravu a ko nije, nego da će odluka SPGS-a doprineti tome

Stavljanje sprovođenja politike o upotrebi jezika na politički dnevni red

Senad Šabović,

Programski službenik OEBS-ove misije na Kosovu.

OEBS-ova misija na Kosovu je 14. i 15. septembra 2004. godine organizovala konferenciju o politici upotrebe jezika na Kosovu. Članovi komisije i učesnici na konferenciji su bili relevantni predstavnici PISU iz – premijerove kancelarije, ministarstva javnih službi, ministarstva prosvete, nauke i tehnologije, odbora za prava i interese zajednica u Skupštini Kosova, i ostali članovi Skupštine Kosova – kao i stručnjaci iz OEBS-ove misije, i UNMIK-ove kancelarije za povratak i zajednice. Tri vodeća eksperta iz sfere manjinskih prava i jezika su izrazito doprineli konferenciji: Dr. Fernand de Varennes, profesor sa Mrdok univerziteta u Australiji (Murdoch University) i vodeći stručnjak u oblasti manjinskih jezika, Clive Baldwin, iz "Minority Rights Group International" (Međunarodna grupa za manjinska prava) i Marcel Kourthiades profesor sa pariskog univerziteta i član Nacionalnog instituta za orijentalne jezike i civilizacije (INALCO).

Cilj ove konferencije bio je da se jasno definišu problemi u vezi upotrebe službenih jezika na Kosovu, kao i pokušaj da se napravi predlog mera koja će pomoći u prevazilaženju ovih problema. U stvari upotrebu manjinskih jezika na Kosovu predstavnici manjinskih zajednica često iznose kao problem, dok su nedostaci u sprovođenju usvojene politike o upotrebi jezika primećeni širom Kosova.

S obzirom na izveštaje o nedostacima u sprovođenju politike o upotrebi jezika na Kosovu, koji su definisali temu i cilj ove konferencije, ovaj događaj je rasvetlio konkretne probleme sa kojima se suočava svaka manjinska zajednica na Kosovu u sferi upotrebe službenog jezika. Ovo je obezbeđeno kroz aktivno učešće članova odbora za prava i interese zajednica (CRIC), koji prema datom uređenju baziranom na Ustavnom okviru za samoupravu na Kosovu, uključuje predstavnike svih kosovskih zajednica. U svojim prezentacijama članovi CRIC-a su rasvetlili konkretne probleme sa kojima se suočavaju njihove zajednice u vezi upotrebe jezika u institucijama i javnom životu.

Najveći deo problema odnosi se na pristup institucijama na centralnom i opštinskom nivou, štampanje obrazaca i dokumenata na samo jednom jeziku, nedostatku službi za prevođenje/tumačenje u institucijama, zbog čega manjinsko stanovništvo na Kosovu nije u mogućnosti da traži usluge na sopstvenom jeziku, i čak se plaše da govore svoj jezik u ovim institucijama. Nedostatak, i čak, u nekim delovima Kosova, nepostojanje imena ulica, znakova na putevima i javnih natpisa na nevećinskim jezicima se takođe često pominjao kao frustrirajući problem za razne zajednice, i kao tehnički problem i kao stvar principa.

Ove probleme su uočili i međunarodni službenici koji rade na Kosovu, naročito UNMIK-

ova radna grupa za sprovođenje politike o upotrebi jezika i OEBS-ovi radnici širom Kosova. Na ove probleme se uglavnom gleda kao na 'nedostatak sprovođenja', zbog činjenice da pravni okvir za zvaničnu upotrebu jezika na Kosovu postoji već više od tri godine. U stvari, u Ustavnom okviru postoje jasne odredbe o ovom pitanju, i takođe se odredbe Evropske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima i Okvirne konvencije Saveta Evrope o zaštiti nacionalnih manjina određuju kao važeću zakon na Kosovu. Uz to i UNMIK-ova uredba 2000/45, O samoupravljanju opština na Kosovu definiše jezičke uslove za opštinske vlasti.

Članovi komisije i učesnici su razloge za ove postojeće nedostatke u sprovođenju kosovskog pravnog okvira o upotrebi jezika pripisali nedostatku ljudstva i finansijskih sredstava, ali i nedostatku rešenosti službenika

iz većinske zajednice da odredbe o manjinskim jezicima sprovede. Po pitanju glavnog zaključka konferencije da frustracija manjinskih zajednica u vezi sa upotrebom jezika leži u nedovoljnom sprovođenju relevantnog pravnog okvira, učesnici su predložili da se ovaj problem rešava pomoću specijalnog zakona o jezičkoj politici.

Pisanje ovog zakona, zaključili su učesnici konferencije, treba da bude prioritet u sledećem mandatu vlade i u njemu treba jasno definisati ulogu i odgovornost centralnih i lokalnih institucija i njihovih službenika u sprovođenju politike o upotrebi jezika. Isto tako, ovim zakonom treba predvideti odgovarajuće kazne za one institucije/službenike, koji se ne pridržavaju zakonskih odredaba, i jasno definisati mehanizme pomoću kojih će moći da se utvrdi da li se one poštuju.

USAID radi na tržišnoj ekonomiji i demokratskim institucijama

Pomoć USAID-a za Skupštinu deo je dva veća programa namenjena razvoju tržišne ekonomije, koja dobro funkcioniše, i jačanju demokratskih institucija na Kosovu.

Sharon Hester,
Savetnik za ekonomsku politiku pri USAID Kosovu.

U cilju ostvarenja strateškog zadatka razvijanja tržišne ekonomije, u Skupštini smo postavili savetnike, koji treba da pomognu oko utvrđivanja prioriteta i razmatranja i analize ekonomskih i privrednih zakona. Na osnovu njihove ekspertize u privrednom pravu i drugim ekonomijama zemalja u tranziciji, oni savetuju članove Skupštine o zakonima vezanim za ekonomski rast i privatne investicije. Oni prvenstveno rade sa predsednicima ekonomskih odbora na razmatranju, analizi i izmenama svih zakona koji bitno utiču na ekonomiju.

Od kako je 2002. godine uspostavljena Skupština, oni su obezbedili pomoć za više od 40 zakona, uključujući one o sledećem: osnovne penzije, hipoteke, registracija imovinskih prava, spoljna trgovina, telekomunikacije, zaštita životne okoline, javno rukovođenje i odgovornost, stečaj, socijalna pomoć, javne nabavke, nafta, privredna komora, električna energija, međunarodni finansijski sporazumi, zaštita potrošača, unutrašnja trgovina, porez na lični dohodak, porez na dobit, porez na svojinu, poreska uprava, obaveze, konkurencija, stvarna prava, promovisanje zapošljavanja, igre na sreću i rudarstvo.

U svetlu većih kompetencija prenesenih na privremene insti-

tucije samouprave na Kosovu, naša pomoć je strogo savetodavne prirode i naš prvenstveni cilj je izgradnja kapaciteta. U tom smislu, mi smo praktično prisutni na svim sastancima privrednih odbora (trgovina i industrija, budžet, finansije i ekonomija, transport i telekomunikacije) da bi obezbedili obuku u službi za članove odbora i njihove radnike. Naš savet odnosi se prvenstveno na političke odluke, uticaj na budžet, doslednost sa ostalim zakonima, približavanje zakonima Evropske unije, probleme sprovođenja i pisanje zakona. Pod pretpostavkom da Skupština uveća kvalitet i kvantitet svojih pravnih službenika, radićemo neposredno sa ovim javnim radnicima tako da će oni preuzeti posao koji mi radimo.

Našu pomoć u Skupštini direktno podržavaju naša delovanja u kancelariji premijera gde uspostavljamo jednu centralizovanu službu za pisanje nacрта sastavljenu od domaćih radnika sa stručnošću u osnovnim oblastima privrede i sposobnošću sastavljanja nacрта zakona. Onda bi Vlada Skupštini mogla da obezbeđuje promišljenije i bolje napisane zakone, a Skupština bi, kao ostali parlamenti u Evropi, morala da ulaže mnogo manje napora na izmene nacрта zakona.

Politički savetnici posetili austrijsku vladu i parlament

Kao deo podrške privremenim institucijama samouprave (PISU), OEBS-ova misija na Kosovu i austrijska vladu su organizovali posetu političkih savetnika PISU Beču od 4. do 8. jula 2004. godine.

Besnik Tahiri,
Nacionalni politički savetnik, odeljenje za demokratizaciju OEBS-ove misije na Kosovu

Grupa od dvadeset političkih savetnika, koji predstavljaju sve ministre privremenih institucija samouprave i kancelariju premijera, a koji su aktivno učestvovali u ostalim komponentama programa izgradnje kapaciteta za političke savetnike, bila je u radnoj poseti Beču.

Cilj ove inicijative bio je da podvuče ulogu političkih savetnika u administrativnim procesima, kako u smislu struktura tako i liderstva, da ilustruje njihovu podršku razvijanju politike u jednom ministarstvu, podelu nadležnosti između politički imenovanih službenika i javnih radnika, te saradnju unutar jednog ministarstva kao i među različitim ministarstvima. Učesnici, koji su predstavljali kosovske Albance, Srbe, Bosance i Turke, igraju nezamenjivu ulogu u komunikaciji i postizanju opšte saglasnosti unutar ministarstava privremenih institucija samouprave, te između njih i UNMIK-a. Oni takođe imaju vitalnu funkciju savetovanja PISU o političkim pitanjima, da bi se blagovremeno i sveobuhvatno počeo sprovoditi Plan za primenu standarda za Kosovo.

Na bečkoj Diplomatskoj akademiji, politički savetnici su sa austrijskim stručnjacima prisustvovali dvema odvojenim sednicama o gore pomenutim pitanjima, i upoznali se sa načinom na koji funkcioniše vladin sistem u jednoj državi Evropske unije, a naročito sa ulogom političkih savetnika ministara i njihovom saradnjom

sa javnim radnicima. Tokom posete, kosovska delegacija je imala nekoliko sastanaka sa austrijskim ministarstvom spoljnih poslova, austrijskim parlamentom i sa predstavnikom kancelarije Federalnog kancelara. U pratnji OMiK-ovog službenika iz OEBS-ovog sekretarijata, delegacija je posetila OEBS-ov centar za sprečavanje konflikata kao i sedište Ujedinjenih nacija u Beču.

Kosovska delegacija je takođe posetila austrijski Parlament. Teme ovih sastanaka bile su pitanja zakonodavstva, sastav parlamentarnih grupa, procesi odlučivanja, saradnja sa vladom i građanskim društvom i istorija austrijskog Parlamenta.

U zaključku ove aktivnosti, OEBS-ova misija je imala plodonosnu saradnju sa austrijskom kancelarijom u Prištini i Stalnom misijom Austrije OEBS-u u Beču. Slične aktivnosti za izgradnju kapaciteta planirane su za novu kosovsku vladu, koja će biti rezultat oktobarskih izbora.

Politički savetnici su ovu posetu visoko ocenili i priznali kao jako koristan program za njihov budući profesionalni razvitak i učinak institucija. Učesnici su izrazili zahvalnost za celokupan program izgradnje kapaciteta, koji je obuhvatio organizovanje finaliziranja zakonskog okvira za političke savetnike, opisa posla i pravila ponašanja, te razvijanje jednog sveobuhvatnog programa obuke namenjene njima.

Austrija rešena da pomogne kosovskim institucijama

Veoma mi je drago što su urednici biltena Inicijative za podršku Skupštini Austrijskoj kancelariji u Prištini dali priliku da govori o saradnji sa Skupštinom Kosova i OEBS-ovom misijom na Kosovu. U Austrijskoj kancelariji, mi smo uvek davali sve od sebe da bismo podržali Skupštinu, i stvarno, u poslednjih nekoliko meseci ova saradnja ne samo da je urodila plodovima u smislu seminara na visokom nivou, nego je i značajno dobila na intenzitetu, kvantitativno i kvalitativno u isto vreme. Do sada možemo da se osvrnemo na pozamašan broj inicijativa. Dozvolite da nešto kažem o nekim inicijativama koje su meni naročito važne.

Alexander Bayerl, kancelarije, Austrijska kancelarija u Prištini.

Odmah posle dijaloga na visokom nivou između Beograda i Prištine od oktobra 2003. godine u Beču, Austrijska kancelarija je imala zadovoljstvo da pomogne pripremu prve runde seminara o Upravljanju promenama od 20-24. oktobra 2003. godine, zajedno sa OMiK-om i privremenim institucijama samouprave. Ova prva radionica bavila se obukom šefova kabineta privremenim institucijama samouprave.

Dve nedelje posle ovog početnog dela došao je suštinski važan drugi deo seminara (3-7. novembar 2003. godine) o Upravljanju promenama, ovog puta za premijerovu kancelariju i ministre kosovskih PISU institucija. Opet je mesto održavanja bila Diplomatska akademiji u Beču. Privremene institucije samouprave predstavljali su premijer Bajram Redžepi, ministri Ali Sadrija, Zef Morina, Goran Bogdanović, Ali Jakupi, Redžep Osmani, Behdžet Brajšori, Resmije Mumdzii i konačno Milorad Todorović. Delegacija se sastala sa austrijskim predstavnicima iz federalne kancelarije, iz ministarstava inostranih i unutrašnjih poslova, kao i sa predstavnicima parlamenta, koji su pokušali da objasne mehanizme i interakcije dotičnih austrijskih institucija. Ovaj seminar je vođen u jako pozitivnoj atmosferi. Svi učesnici, uključujući i premijera, bili su aktivno uključeni u jako otvorenoj diskusiji tokom radi-

onice. Austrijska kancelarija je bila zadovoljna što je mogla da doprinese uspehu ovog seminara.

Austrijska kancelarija je od 15. do 17. decembra 2003. godine pomogla pripremanje konferencije u Evropskom univerzitetu centra za mirne studije u Štadtšlainingu u Austriji, koju je zajedno sa PISU organizovao projekat harvardskog univerziteta O pravdi u vremenima tranzicije. Ova konferencija se pokazala uspešnom. Centralne teme bile su pomirenje i tehnika pregovaranja u kriznim regionima. Regioni uzeti za primer bili su Južna Afrika, centralna Amerika, Bliski istok i Severna Irska. Međunarodni stručnjaci visoke reputacije – koji svi već imaju iskustva u sprovođenju politike u kriznim regionima – došli su iz dotičnih regiona u Austriju. Osim ovog međunarodnog prisustva, glavni uspeh ovog seminara sigurno je predstavljao i sastav kosovske delegacije: predsednik Ibrahim Rugova, premijer Bajram Redžepi, predsednik Skupštine Nedžat Daci, lider PDK Hašim Tači, lider AAK Ramuš Haradinaj, kao i predstavnici Ostalih zajednica su zajedno došli u ovo udaljeno mirno seosko okruženje, kako bi imali vremena da duže raspravljaju o raznim temama.

Takođe decembra 2003. godine, samo nekoliko dana pre sastanka na visokom nivou u Štadtšlainingu, Austrijska kan-

celarija je nemačkoj fondaciji Friedrich Naumann pomogla da organizuje dvodnevnu radnu posetu članova Skupštine Kosova parlamentu u Beču. Članovi grupe bili su iz redova LDK, PDK, KP, AAK kao i KDTP iz odbora za finansije i ekonomiju, trgovinu i industriju kao i iz odbora za budžet.

Petu, poslednju inicijativu organizovali su OEBS-ova misija i austrijska vlada. To je bio seminar za političke savetnike na Diplomatskoj akademiji u Beču od 4. do 8. jula 2004. godine.

Grupa od 20 političkih savetnika, koji su predstavljali sva ministarstva privremenih institucija samouprave i kancelariju premijera, uključujući i zajednice kosovskih Albanaca, Srba, Bošnjaka i Turaka, aktivno je učestvovala u inicijativi kojom se pokušalo da se istakne uloga političkih savetnika u administrativnom procesu, kako u smislu struktura tako i liderstva. Glavna tema bila je da se ilustruje kako oni pomažu razvijanje politike u jednom ministarstvu, kakva je podela odgovornosti između politički imenovanih i javnih radnika kao i saradnja između različitih ministarstava i unutar jednog.

Vitalna funkcija savetnika u savetovanju PISU o političkim pitanjima, da bi se blagovremeno i sveobuhvatno sproveo Plan za primenu standarda za Kosovo, bila je u centru ovog događaja. Pitanja vezana za

Alexander Bayerl

EU su takođe imala istaknutu ulogu. U prilično tehničkom smislu dosta se razgovaralo o procesu EU STM i njegovim implikacijama za Kosovo. U opštem smislu, opširno su predstavljene političke i privredne snage koje oblikuju razvoj EU. Dalje gradivo i diskusije bavili su se evolucijom zajedničkog tržišta do jedinstvenog tržišta i dalje. Takođe se dugo razgovaralo o implikacijama diskusije o budućnosti Evrope i njenim posledicama po Kosovo i zapadni Balkan.

U zaključku, OEBS-ova misija planira da organizuje slične aktivnosti za izgradnju kapaciteta za novu kosovsku vladu koja će biti rezultat oktobarskih izbora. Austrijskoj vladi uopšte, a naročito Austrijskoj kancelariji, biće veoma drago da još jednom doprinese tako plodonosnim aktivnostima.

Ministarstvo finansija i ekonomije razmatra budžet za 2005-2007. godinu

Budžetni prioriteti da se pomogne jačanje ekonomije i otvaranje radnih mesta

Početkom septembra, ministarstvo finansija i ekonomije (MFE) počelo je da drži otvorene sednice na kojima razmatra budžet sa svim organizacijama na budžetu u vezi njihovih inicijalnih zahteva za budžetom za 2005-2007. fiskalnu godinu. MFE svake godine drži otvorene sednice za razmatranje budžeta na kojima učestvuju komisije za budžet da bi se organizacijama na budžetu dala prilika da pojašne i odgovore na pitanja vezana za njihove inicijalne zahteve za budžetom za finansiranje novih ili proširenih programa i projekata investicija.

Jeannette Sanchez,

Savetnik za obaveštavanje i obrazovanje javnosti pri ministarstvu finansija i ekonomije

Ovo je druga godina kako MFE sa kosovskim organizacijama na budžetu drži otvorene sednice, kojima prisustvuju i izvršni i zakonodavni ogranci vlade, javne službe, radne i specijalne grupe.

Sada se traži da se budžetske procene i predviđanja naprave u srednjeročnom ili višegodišnjem okviru. Tako budžet za 2005. godinu uključuje procene za fiskalne godine 2006. i 2007. Svake godine u martu MFE je poduzeo preliminarna ekonomska predviđanja i analize prihoda (poreskih i drugih) i donatorskog finansiranja za trogodišnji period. Ta predviđanja uzimaju u obzir i promene u nivou cena pri utvrđivanju veličine operativnog budžeta i konkretne planove javnih troškova. Na osnovu tih predviđanja počinje proces raspodele sredstava organizacijama na budžetu. U junu su organizacije na budžetu dobile uputstva da naprave svoje prve budžetne zahteve za finansiranjem za 2005-2007. godinu, a jula su dobile preliminarne pokazatelje krova budžeta, odnosno indikativne nivoe finansiranja, koji se ne smeju prekoračiti.

Kao znak sve veće zrelosti budžetnog procesa, u ovogodišnje planiranje je uvedena jedna velika promena: "budžetiranje usmereno na rezultate".

Budžet usmeren na rezultate ima nekoliko svrha i prednosti. Međutim, jedna od najvažnijih jeste to što onima, koji razmatraju i odlučuju o budžetu, on pokazuje kakve rezultate organizacije na budžetu očekuju. Jedna druga prednost je ta, što se njime odluke pov-

usmerenog na rezultate može se naći u ciljevima Vlade za 2005-2007. godinu — jačanje ekonomije i otvaranje radnih mesta. Prioritetne oblasti koje doprinose ovim ciljevima uključuju: ekonomski razvoj; prosveta; zdravstvo i čistoća; transport i seoski razvoj.

ežuju sa konkretnim izborima o društvenim prioritetima i troškovima. To dozvoljava veće troškove u oblastima koje su bitne, pomažući time da se kontroliše ili smanji trošenje u oblastima koje su manje važne ili za koje se smatra da su manje produktivne.

Žižna tačka procesa budžeta

Otvorene sednice na kojima se razmatra budžet predstavljaju treću fazu u procesu od šest, koji kulminira kada SPGS potpiše kosovski konsolidovani budžet za 2005-2007, na osnovu saveta, koji EFC daje na kraju godine.

U jesen će MFE napraviti nova predviđanja. Organizacije na budžetu će sastaviti svoje kona-

čne zahteve na osnovu ovih procena, kao i na osnovu prvih odluka Budžetne komisije, Vlade i Specijalnog predstavnika Generalnog sekretara (SPGS).

Da bi se došlo do konačnog budžeta, MFE Budžetnoj komisiji podnosi svoju konačnu budžetnu dokumentaciju. Zatim, Budžetna komisija podnosi te dokumente, zajedno sa preporukama, Vladi, koja ih zatim prema potrebi modifikuje i daje preporuke Ekonomskom i fiskalnom savetu (EFC), Skupštini i SPGS-u na usvajanje.

Kosovski proces budžeta se vodi na transparentan način i obuhvata širok spektar društvenog sektora, uključujući premijerovu kancelariju, predsednikovu kancelariju, budžetne organizacije centralne vlade, Skupštinu, skupštine opštine, opštine i Specijalnog predstavnika Generalnog sekretara. To je proces čije su procedure rada definisane u zakonu o vođenju javnih finansija i odgovornosti. Kao u prethodnom budžetnom periodu, budžet za 2005-2007 odraziće vredan rad, profesionalizam i odgovorno rukovođenje onih, koji su se obavezali da služe kosovske građane koji plaćaju porez i koji, za uzvrat, očekuju da Vlada obezbedi kvalitetne programe i službe.

Simulacija parlamentarne sednice sa omladinskim skupštinama

Učenci srednjih škola sa celog Kosova išli su na Žabljak u Crnoj Gori na kamp omladinske skupštine. Ovaj kamp koji je 19-26. avgusta organizovala OEBS-ova misija na Kosovu, uključio je mlade iz svih zajednica. Učestvovala su dve grupe od preko 100 učesnika sa Kosova. Glavna svrha bila je da se simulira jedna parlamentarna plenarna sednica. Grupe su bile upoznate sa glavnim aspektima organizovanja i funkcionisanja kosovske Skupštine i objašnjeni su im principi parlamentarnog rada i relevantna proceduralna pravila. Dati su im i potrebni instrumenti i informacije kako da nastave sa debatom nalik parlamentarnoj, o jednom pitanju vezanom za višejezičko funkcionisanje jedne izmišljene multietničke države.

Doina Ghimici,
programski službenik OEBS-ove misije na Kosovu

Scenario za ovu simulaciju je brižljivo pripremljen da bi se obezbedilo da se dovoljno udalji od stvarnosti, ali i da bude dovoljno vezan za omladinske skupštine. Glavni zadatak simulacije bio je da se učesnici upoznaju sa demokratskim principima i standardima ljudskih i manjinskih prava. Drugi predviđeni cilj bio je da učesnici izađu iz miljea njihovih svakodnevnih života postavljajući ih u izmišljenu situaciju i pomažući im da podstaknu kreativnost. S tim ciljem bili su odvedeni na udaljeno i prelepo mesto van Kosova, i ponuđena im je prilika da razgovaraju, bilo direktno ili preko prevodilaca, da se igraju i uspostavljaju prijateljstva, zaboravljajući barem neko vreme tužne aspekte koji ih razdvajaju u stvarnom životu.

Prema scenariju, učesnici su radili u izmišljenom parlamentu koji je nedavno počeo svoj treći mandat, ali već ima sve strukture i uspostavljenu vladu. Sve etničke zajednice, koje žive u toj izmišljenoj državi, bile su predstavljene u novom parlamentu, a mnoge od njih čak i u vladi. I jedna multietnička i "građanska" stranka (pod imenom "Zeleni") bila je deo te vlade. Prvog dana simulacije, izmišljeni parlament je bio sazvan na sednicu da rasprav-

lja o temi "obezbeđivanje višejezičkog obrazovanja" i da glasa o nacrtu rezolucije koju je sastavio odbor za prosvetu, omladinu i sport. Taj odbor je radio na inicijativu građanskog društva i podrobno raspravljao o problemu sa različitim zainteresovanim stranama na jednoj seriji sednica otvorenih za javnost. Tokom sednice, trebalo je da učesnici vode debatu o različitim načinima da se obezbedi da sve zajednice, koje žive u toj zemlji koja ima dva zvanična jezika, mogu da govore oba jezika, ili bar da razumeju i mogu da komuniciraju. Znajući da je škola mesto gde deca treba da počnu da sistematično uče zvanični jezik koji im nije maternji, izmišljeni poslanici složili su se oko uloge obrazovanja u postizanju višejezičkog funkcionisanja njihove izmišljene države. Podeljeni u parlamentarne grupe, oni su vodili demokratsku raspravu o najboljem modelu politike za višejezičko koju treba usvojiti.

Učesnici su dobili uloge koje su bile unekoliko suprotne od njihovog porekla (mnogi od onih iz većinske zajednice morali su da igraju uloge predstavnika manjina u ovoj simulaciji). Mada je ova činjenica komplikovala njihove zadatke, ona je savršeno poslužila svrsi simulacije, pošto su tinejdžeri shvatili da ne

mogu da pribegnu unapred pripremljenim rešenjima i načinima razmišljanja kakvi se u stvarnom životu često koriste u njihovom okruženju, nego su morali da razmišljaju svojim glavama i shvate da je moguća i drugačija stvarnost. Učesnici su prihvatili izazov i pokazali da su sposobni da shvate komplikovane zadatke i prilagode se jednoj kompletno novoj situaciji, nakon što su prevazišli prvobitne probleme. Međutim, u okviru uputstava, članovi omladinske skupštine uspeali su da daju racionalne, razumne i inteligentne argumente, i ponekad su išli dalje od uputstava da bi otkrili nove načine za postizanje ciljeva, koje smo im mi postavili.

Učesnici srednjih škola su uživali u igranju uloga modernih političara i shvatili da izgradnja neke nove stvarnosti i bolje budućnosti može zavisiti od njih. Ali, što je najvažnije, oni su se upoznali i prevazišli one okolnosti, koje ih obično sprečavaju da se susretnu i uspostave odnose. Srpski tinejdžeri sa Kosova su, po prvi put u svom životu, upoznali albanske kolege sa Kosova. Međutim, uspeali su da pobeđu svoju prvobitnu rezervisanost i da se udruže. Dok je za njih bila novina da igraju uloge odraslih, kao što to mnogi mladi vole, ova simulacija bila je pripremljeno znanje i razmišljanje o vremenu kada više neće biti deca, nego odrasli i možda buduće vođe.

Izjava misije

Kao međuagencijski koordinator demokratskog programa podrške Skupštini Kosova, Inicijativa za podršku Skupštini (IPS) teži ka ojačavanju i profesionalnom usavršavanju Skupštine Kosova u razvoju sposobnosti kako bi ona postala stabilna, funkcionalna i produktivna zakonodavna Skupština, koja funkcioniše u skladu sa vladavinom prava i u ime svih zajednica i građana ravnopravno.

Članovi IPS radiće kako bi približili resurse jednom cilju. Rad IPS usredsrediće se na demokratsku političku kulturu zasnovanu na poznavanju i poštovanju demokratskih pravila i postupka, transparentnosti i odgovornosti prema javnosti, razvoju i primeni zakonodavnog dnevnog reda, pregledu izvršne vlasti i poštovanja višejezičnosti u Skupštini.

Kao koordinator među agencijama koje podržavaju Skupštinu Kosova, IPS podržava Skupštinu preko konferencija i obuka, radionica sa Odborima, tehničke pomoći zakonodavnom procesu, pruža savete Predsedništvu, predesavajućima u Odborima i pojedincima koji su članovi Skupštine, organizuje radne posete drugim parlamentima, obučava pravno osoblje i tumače u Skupštini. Rad savetnika i konsultanata u Skupštini i njenim Odborima takođe spada pod koordinaciju IPS.

Trenutni učesnici u IPS:

Friedrich Ebert Stiftung (FES), Friedrich Naumann Stiftung (FNS), Konrad Adenauer Stiftung, Istočno – zapadni projekat parlamentarne prakse (Holandija), Evropska agencija za rekonstrukciju (EAR), Agencija SAD za međunarodni razvoj (USAID) u saradnji sa Nacionalnim institutom za demokratiju (NDI), Razvojnim programom UN (UNDP) u saradnji sa Međuparlamentarnom unijom (IPU), Konzorcijum francuskog, nemačkog i belgijskog Parlamenta. Odeljenja demokratizacije pri OEBS i Sekretarijat Skupštine uz aktivnu podršku kancelarije Premijera, stuba IV UNMIK (EU) i državnih kancelarija koje se nalaze u Prištini - Austrijska, Belgijska, Nemačka, Italijanska, Holandska, Švajcarska, kancelarija Velike Britanije i Sjedinjenih država.

<http://www.kuvendikosoves.org>

<http://www.skupstinakosova.org>

<http://www.assemblyofkosovo.org>

Slike u ovom broju: OEBS: str. 1, 2, 3, 4, 6, 8, 10, 11, 15, 16; NDI: str. 7; EU: str. 9; Austrian Office: str 13.

IPS bulletin želi da se zahvali svima koji su dali svoj doprinos kao i Svenu Lindholmu, OMik DD prevodilačkoj službi, jer bez njihove pomoći ovaj bilten ne bi bio moguć.

ASI
NEWSLETTER

Beogradska 3238000 Priština
Tel. (+381-38) 500 162 Fax: (+381-38) 500 188

kontakt: franklin.devrieze@osce.org
<http://www.osce.org/kosovo>

Zapažanja koja su nave-dena u ovoj novini su autorova i ne oslikavaju poglede Skupštine, misije OEBS-a na Kosovu ili organizacije koje su partneri u IPS.